

31.03.23

piątek, godz. 19.00
Wrocław, NFM, Sala Główna

Symfonia pieśni żałobnych

Giancarlo Guerrero – dyrygent
Aleksandra Kurzak – sopran
NFM Filharmonia Wrocławska

Program:

Arthur Honegger (1892–1955)

III Symfonia „Symphonie liturgique” [33']

I. *Dies irae. Allegro marcato*

II. *De profundis clamavi. Adagio*

III. *De profundis clamavi. Adagio*

Henryk Mikołaj Górecki (1933–2010)

III Symfonia „Symfonia pieśni żałobnych” [55']

I. *Lento. Sostenuto tranquillo ma cantabile*

II. *Lento e largo. Tranquillissimo – cantabilissimo –
dolcissimo – legatissimo*

III. *Lento. Cantabile-semblice*

Aleksandra Kurzak, fot. Karol Grygoruk

Koncert NFM Filharmonii Wrocławskiej pod batutą Giancarla Guerrero będzie spotkaniem z dwiema wielkimi symfoniami napisanymi w XX wieku. Autorem pierwszej z nich jest Arthur Honegger, artysta, którego dzieła są stanowczo zbyt rzadko wykonywane. Drugą napisał Henryk Mikołaj Górecki, jeden z najbardziej znanych polskich twórców ubiegłego stulecia. Partię solową w jego kompozycji wykona Aleksandra Kurzak. Tematyka obu symfonii jest bardzo podobna – jest nią rozliczenie z wielkimi tragediami XX wieku.

III Symfonia „Symphonie liturgique” Arthura Honeggera powstała w latach 1945–1946. Celem przyświecającym kompozytorowi było z jednej strony rozliczenie się z okropnościami wojny, z drugiej zaś wyrażenie nadziei na pokój. Tytuł każdego z trzech ogniw odnosi się do jednego tekstu liturgicznego. *Dies irae* (*Dzień gniewu*) to średniowieczna sekwencja wykorzystywana w mszy żałobnej. Muzyka gwałtowna i ostra, przywodząca na myśl kataklizm miażdżący wszystko na swojej drodze. Symfonia rozpoczyna się krótkimi, wznoszącymi motywami granymi przez smyczki w drobnych wartościach rytmicznych. Główny temat tego ogniw prezentowany jest przez smyczki i instrumenty dęte blaszane w głośnej dynamice *forte*. W celu wzmożenia napięcia i oddania mechanicznego charakteru muzyki twórca stosuje *ostinato* – krótki, obsesyjnie powtarzany motyw – wykonywane w ósemkowym rytmie przez smyczki. Pojawia się tu także niosący ze sobą militarne skojarzenia dźwięk werbla. *De profundis clamavi* (*Z otchłani wołałem*) – jest incipitem Psalmu 130 – to lament ludzkości oddalonej od Boga. Ogniwu to przynosi ogromny kontrast wyrazowy w stosunku do części pierwszej. Utrzymane jest w powolnym tempie, a Honegger wykorzystuje w jego początkowej fazie rożek angielski – instrument szczególnie często używany przez kompozytorów w celu wywołania skojarzeń funeralnych. Ważną rolę pełni tu też śpiewna melodia smyczków. W dalszej części do narracji dołączają instrumenty dęte blaszane, a autor buduje wyładowanie dynamiczne, po którym następuje stopniowe *decrescendo*. Także w zakończeniu rozbrzmiewa dźwięk rożka angielskiego. Część *Dona nobis pacem* (*Obdarz nas pokojem*), której tytuł odwołuje się do tradycyjnego tekstu mszalnego, rozpoczyna się cichymi uderzeniami kotłów, niskimi dźwiękami fortepianów i krótkim motywem klarnetu basowego, fagotów i kontrabasów. Muzyka prędko przekształca się w brutalny marsz, a po potężnej dysonansowej kulminacji rozpoczyna się fragment symbolizujący wywalczony z takim trudem pokój. Honegger wyznał w kontekście tego dzieła: „Moim celem było przedstawienie powstania nowego człowieka, który przeciwstawi się zalewowi

barbarzyństwa, głupoty, cierpienia, mechanizacji i biurokracji, z którymi zmagamy się od kilku lat”.

III Symfonia „Symfonia pieśni żałobnych” Góreckiego składa się z trzech części. Każda z nich utrzymana jest w powolnym tempie, w każdej pojawia się motyw utraty dziecka i związanej z tym wydarzeniem nieuniknionej żałoby matki. Tekst pierwszego ogniwa, utrzymanego w formie łukowej (można ją ująć w schemat A-B-A), zaczerpnięty został z piętnastowiecznego *Lamentu świętokrzyskiego*, w którym Matka Boska opłakuje pod krzyżem śmierć syna. Forma tej części to dziesięciogłosowy kanon realizowany przez instrumenty smyczkowe, a jej temat to diatoniczna melodia kurpiowska w skali eolskiej ze zbioru melodii ludowych księdza Władysława Skierkowskiego. Jej powtórzenia w partiach poszczególnych sekcji i wynikające z tego zagęszczenie faktury sprawiają, że w niektórych odcinkach tworzą się klastery, co jest intrygującym połączeniem archaiczności (ludowa melodia modalna) z nowoczesnością. Pieśń sopranu rozpoczyna się na dźwiękach skali eolskiej, by w kulminacji wyrazowej (oznaczonej „Doloroso”), przejść do skali frygijskiej. W tym momencie powraca temat kanonu, a stopniowa redukcja głosów prowadzi do powolnego spadku napięcia. W drugiej części, utrzymanej w formie A-B-A-B-C, pojawiają się słowa wyrte w 1944 roku na ścianie celi hotelu „Palace” przez młodą dziewczynę schwytaną przez Gestapo. Kobieta pociesza w nich matkę i zwraca się ku wierze. Wejścia głosu solowego poprzedza krótki instrumentalny wstęp, w którym kompozytor wyeksponował interwał kwinty. Trzecie ogniwo jest śląską piosenką ludową z opolskiego o zrozpaczonej matce poszukującej syna zabitego w jednym z powstań śląskich. W warstwie muzycznej kompozytor wykorzystał cytaty z polskich melodii ludowych ze zbiorów Adolfa Dygacza. Linia melodyczna sopranu wzmocniona jest przez brzmienie fletów, klarnetów i rogów. Towarzyszy jej realizowana przez smyczki powtarzana sekwencja akordów wywiedzionych z początkowego odcinka *Mazurka* op. 1 nr 4 Fryderyka Chopina. W zakończeniu ogniwa Górecki moduluje z tonacji a-moll do A-dur, co jest symbolicznym wyrazem nadziei. Ascetyzm i prostota użytego przez twórcę języka muzycznego wzmacniają przekaz emocjonalny ukryty w słowach. To muzyka niezwykle skupiona, świetlista, dająca nadzieję i pociechę. Dzieło ukończone zostało w grudniu 1976 roku, natomiast jego prawykonanie pod dyktando Ernsta Boura miało miejsce w kwietniu następnego roku w Royan.

NFM.WROCLAW.PL

Organizator:

NFM – instytucja kultury miasta Wrocławia współprowadzona przez:

Wrocław miasto spotkań

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

**DOLNY
ŚLĄSK**

Mecenas NFM:

Mecenas Edukacji NFM:

Partnerzy NFM:

Mineral Zdrój

FANUC

MAXFLIZ
BIELNA SIŁONIA WNETEZA